

Engellere Takılmayan Bir “Onur” Hikâyesi

Büyük buluşlara imza atan bilim insanlarının sadece yaptıkları keşifler değil yaşadıkları hayatlar da genellikle merak edilir. Bu nedenle olsa gerek, ampul, görelilik kuramı veya telefon gibi buluş ve keşifler ile birlikte Edison’un haylaz bir çocuk olduğu, Einstein’ın küçükken konuşma problemi yaşadığı, Alexander Graham Bell’in hedefinin aslında işitme engelli eşine sesini duyurmak olduğunu da biliyoruz.

Kimi bizi güldüren, kimi hüznölendiren, kimi bize çok şey öğreten bu hikâyelerin genellikle tarih sayfalarından bize ulaştığını düşünsek de aslında günümüzde yaşayan bilim insanlarının da bize örnek olabilecek veya ilgimizi çekebilecek yaşam öyküleri var.

Bir yandan sağlık sorunlarıyla mücadele ederken diğer yandan bilim alanında yılmadan ilerleyen Prof. Dr. Güntürk’ün hikâyesi de bunlardan biri.

1958 yılında dünyaya gelen Onur, çocuk felcine yakalandığında henüz 4 yaşındaydı. Yakalandığı bu hastalık nedeniyle artık kollarını ve bacaklarını hareket ettiremiyordu. Türkiye'deki tedavi sonuç vermeyince babası ve annesi oğullarını Almanya'ya götürdü. Onur için zorlu ve uzun bir tedavi süreci başlamıştı. Bu uzun tedavinin ardından Onur, kollarını hareket ettirmeye başladı ancak hayatının geri kalanına tekerli sandalyede devam etmek zorundaydı.

Başkaları tarafından engelli olduğu düşünülse de yürüyememesi merak etmesine, hayal etmesine ve çevresini gözlemlemesine hiç bir zaman engel olmadı.

İlkokula Almanya'da başladı. Herkesin kendisinden farklı bir dil konuştuğu bu okuldaki tek engelli öğrenciydi aynı zamanda. Bir yandan yeni hayatına uyum sağlamaya çalışırken diğer yandan her fırsatta çevresini gözlemliyor ve aklına takılan soruların cevabını saatlerini geçirdiği kütüphanede arıyordu. Karıncaların itinalı çalışmalarından kuşların uçuşuna kadar, merak ettiği ne çok şey vardı. Ancak bunları araştırdıkça liste kısalıyor aksine daha da uzuyordu. Çünkü bir konu hakkında bir şeyler öğrenirken bilmediği başka şeyler karşısına çıkıyordu. Yeni şeyler gözlemek için istediği mikroskobu aldırabilmek için annesiyle yaptığı anlaşma sonucu aylarca bulaşık yıkamayı bile göze almıştı. Sonunda alınan mikroskop hayata farklı bakmasını sağlayan yeni bir göz gibi oldu. Artık merak ettiği canlıları daha da yakından inceliyor ve gözlemlerini rapor haline getiriyordu.

Lise eğitimini Türkiye'de İzmir Atatürk Anadolu Lisesi'nde tamamladı. Ardından Bochum Üniversitesi'nde psikoloji eğitimine başladı. Buradaki eğitimi sırasında beyin ile ilgili araştırmalara yöneldi. Lisans sonrası eğitiminde beynin çalışma ilkeleri ile ilgili konuları inceledi ve bu çalışmalarıyla doktora sırasında Bochum Üniversitesi Üstün Araştırmalar Ödülü'nü kazandı. 1984'te doktorasını en yüksek onur derecesi (summa cum laude) ile bitirdi. Doktora sonrası araştırmalarını ABD'de tamamladıktan sonra doçentlik tezini Almanya'da verdi.

Düşünce nasıl oluşur, hayvanlarda neden beyin asimetrisi var, farklı yapıdaki beyinler benzer kavrama yeteneği gösterir mi gibi sorulara çözüm arayan araştırmalar yapan Dr. Güntürkün, kariyeri süresince Almanya, Fransa, ABD, Avustralya, Belçika ve Türkiye'de farklı üniversitelerde görev aldı. Çalışmalarına Ruhr Üniversitesi (Bochum, Almanya) Psikoloji Fakültesi'nde profesör olarak devam ediyor.

Beynin temel yapısını ve işleyişini çözmeye çalışan Güntürkün, merkezi sinir sistemi ve beyindeki sinir hücrelerinin elektrik hareketlerini inceleyen elektrofizyoloji, insan beynindeki işlevlerin yerini bulmaya çalışan nöroanatomi, beyindeki sağ ve sol yarımkürelerin farklı görevleri üstlendiğini gösteren lateralizasyon gibi alanlarda araştırmalar yapıyor.

“Aldığım en ‘iyi’ tavsiyenin doktora sonrası araştırmama yeni başladığımda katıldığım bir konferansta Alman bir bilim insanının söyledikleri olduğunu düşünüyorum.”

2000'de İstanbul, 2008'de Dokuz Eylül üniversitelerinden fahri doktora unvanı verilen Dr. Güntürkün'ün aldığı ödüller arasında Almanya'nın prestijli araştırma ödüllerinden olan Krupp Ödülü (1995), TÜBİTAK Özel Ödülü (2007), TBMM Üstün Hizmet Ödülü (2009), Almanya'nın en yüksek bilim ödülü olan ve Nobel Ödülü'ne giden önemli bir adım olarak görülen Gottfried Wilhelm Leibniz Ödülü (2013) sayılabilir.

Dr. Güntürkün 2013'te Paris'te düzenlenen Expo 2020 adaylık sunumunda İzmir'i temsil eden grup arasında yer aldı.

Prof. Dr. Onur Güntürkün'den...

Hayatta Aldığım En İyi Tavsiye

Aldığım en "iyi" tavsiyenin doktora sonrası araştırmama yeni başladığımda katıldığım bir konferansta Alman bir bilim insanının söyledikleri olduğunu düşünüyorum. Konferansta bir kahve molasında yanıma gelen bu bilim insanı "Çalıştığınız konudan ne kadar etkilendiğinizi görüyorum, ama Alman sistemine göre sizin çalıştığınız bu konuların psikolojide hiç bir geleceği yok, ancak neyse ki çalışma konunuzu değiştirecek kadar genç yaşıtasınız" dedi. Aslında başta bir şok etkisi yaşasam da bu tavsiye benim fikrimi değiştirmeme değil, aksine yaptığım işe daha geniş bir pencereden bakmama sebep oldu. Bu sayede araştırma konumu ne kadar sevdiğimi çok daha iyi anladım ve bu yolda büyük bir azimle yürümeye devam ettim. Ben bir risk aldım ve bu risk çalıştığım konuya duyduğum heyecanı daha da artırdı.

Üstelik, bugün artık bilişsel sinirbilim hem dünyada hem de Almanya'da psikolojinin en önemli çalışma alanlarından biri olmuş durumda. Benim de genç meslektaşlarıma tavsiyem şudur ki eğer bir konuda çalışmayı gerçekten seviyorsanız, bu konudan küçük kariyer planları için asla vazgeçmeyin, sıkı çalışın ve elinizden gelenin en iyisini yapın.

Beynin Gizemini Çözerken

Beynin çalışma mekanizması ve düşüncelerin nasıl oluştuğu gibi konular her zaman ilgimi çekti. Bu konuda deneyler yapmak çok hoşuma gidiyordu. Dokuz yaşındayken, topladığım böcekleri içinde labirente benzer bölmeler yaptığım karton kutuya yerleştirmiştim. Böceklerin labirentin belli yerlerine damlattığım şekerli suyu bulmasını gözlemleyip öğrenme becerilerini incelemiştim. Bir başka deneyimi de lisedeyken yapmıştım. Balıkların renkli görüp görmediği araştırdığım bir proje hazırladım. Hatta bu çalışmamla TÜBİTAK proje yarışmasında finale kaldım. O zamanlar benim için öğrenilecek çok şey vardı tıpkı bugünkü gibi. Ben bugün hâlâ merak ediyorum ve merak ettiklerimi öğrenmek için çeşitli deneyler yapıyorum. Yani aslında o zamanki küçük çocuğun yaptıklarından çok da farklı bir şey yapmıyorum, sadece artık daha profesyonelim.

Araştırmalarımdaya algı, düşünme ve bunu eyleme geçirme süreçlerinde beynin nasıl çalıştığını ortaya çıkarmak istiyorum. Bu nedenle insan beyninin yanı sıra güvercin, yunus, saksağan gibi canlıların beyinlerinin çalışma mekanizmalarını da inceliyorum. Anatomileri farklı beyinler benzer görevler gerçekleştirebiliyor. Örneğin güvercinlerin beynini düşünelim. İnsan beyninden çok farklı bir yapıda olan bu beyinlerde de bizdeki gibi işlevsel asimetri var. Bunu çalışmalarımdaya göstermem bilim dünyasında yeni araştırmalara da kaynak oldu.

Bilimsel Araştırmalar Yapıyorum

Yaptığım araştırmaların insanların yaşamını zenginleştirebilecek sonuçlara ulaşması veya hastalıkları tedavi etmede kullanılması gerçekten beni çok mutlu eder. Ama ben bilimi öncelikli olarak bunun için yapıyorum dersem çok da doğru olmaz, çünkü benim asıl istediğim bilmek. Yeni bir şey bulmanın tutkusunu yaşıyorum ve bu tutku sayesinde her sabah büyük bir hevesle laboratuvarıma gidiyorum. Bilim dünyasındaki araştırma serüvenimi yelkenliyle okyanusta keşif yapmaya çalışan bir denizcininkine benzetiyorum. Belki büyük kıtalar keşfetmesem de okyanustaki küçük adaları keşfedeceğimi biliyorum.

2008 yılında

Alman Bilimler Akademisi üyesi olan Dr. Güntürkün, evli ve 2 çocuk babası.

Yazımıza katkılarından dolayı Prof. Dr. Güntürkün'e teşekkür ediyoruz.

Prof. Dr. Onur Güntürkün'ün Türkçe ıslık dilini incelediği dil asimetrisi ile ilgili en son çalışmasını dergimizin 28. sayfasında bulabilirsiniz.

Kaynaklar

- Gunturkun, O., Q&A, *Current Biology Magazine*, Sayı 25, s. 970-971, 2015.
- http://www.dfg.de/en/funded_projects/prizewinners/leibniz_prize/2013/guentuerken/index.html
- <http://www.hurriyet.com.tr/bu-muhtesem-sehrin-evladi-olmaktan-gurur-duyuyorum-25221867>.
- <http://www.milliyet.com.tr/turk-hawking-gunturkun-almanya-nin-nobel-ini-aldi/gundem/azardetay/09.12.2012/1639227/default.htm>.
- http://www.german-turkish-scienceyear.com/homepage/singleview/archive/2015/february/article/interview-with-prof-dr-onur-guentuerken/?no_cache=1&tx_ttnews%5Bday%5D=06.